

*До спеціалізованої вченої ради
Д 26.007.04
Національної академії внутрішніх справ
03055, м. Київ, пл. Солом'янська, 1*

ВІДГУК

офіційного опонента

на дисертацію Скибенка Олексія Ігоровича

**«Конституційно-правовий статус прокуратури України в умовах
реформування», поданої на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук за спеціальністю 12.00.02 – конституційне право;
муніципальне право**

Вивчення тексту дисертації, автореферату та наукових праць здобувача, опублікованих за обраною темою, дають підстави для висновку про те, що представлена для рецензування праця становить цілісне дослідження проблеми, пов'язаної з визначенням основних напрямів удосконалення конституційно-правового статусу прокуратури України на сучасному етапі її реформування.

Актуальність теми дослідження не викликає сумніву й зумовлена як внутрішніми, так і зовнішніми факторами (євроінтеграційним поступом України, стратегією держави на проведення судової реформи, анексією Російською Федерацією території Автономної Республіки Крим та подіями на Південному Сході України). Закономірною вимогою українського суспільства, яке йде шляхом побудови суверенної і незалежної, демократичної, соціальної й правової держави, є і залишається головний конституційний обов'язок – утвердження та забезпечення прав і свобод людини (ст.ст. 1, 3 Конституції України) і його виконання в частині захисту цих прав і свобод, а також загальних інтересів суспільства та держави покладено на прокуратуру, конституційно-правовий статус якої потребує суттєвих змін.

12 1183 21
02
9

Реалізація положень Закону України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 р. засвідчили про початок інтенсивних перетворень в системі органів прокуратури, що вимагають належного їх наукового супроводження.

Загалом діяльність органів прокуратури у сучасних умовах розбудови нашої України як демократичної і правової є одним із найбільш проблемних елементів української державності. Невідповідність цієї системи сучасним викликам і загрозам гальмує прогресивний розвиток країни, виступає додатковим джерелом суспільної нестабільності. Масштаб і гострота тих проблем, що мають місце в системі органів прокуратури, зберігають свою актуальність і зумовлюють невідворотність реальної, повноцінної реформи усієї сукупності суспільних відносин, що пов'язані з реалізацією правоохоронної функції держави.

Наближення діяльності прокуратури до потреб громадян, підвищення рівня довіри громадян до неї, усунення негативних проявів у діяльності системи цих органів, належне виконання покладених на прокуратуру завдань – усе це є метою сучасного реформування прокуратури, що запроваджується в Україні.

Нинішній стан демократичних трансформацій у суспільстві переконливо засвідчує необхідність пошуку не просто покращення організації і функціонування прокуратури, а комплексного та системного її реформування. Саме такий підхід забезпечить демократичний та цивілізований поступ Української держави, зміцнить основні орієнтири взаємовідносин людини і держави в усіх їх проявах, сприятиме формуванню сучасного розвинутого державно-організованого громадянського суспільства.

Здійснення ж таких реформ потребує міцної доктринальної бази, котра починає формуватися і дисертаційне дослідження Скибенка О.І. слугує підтвердженням цьому.

Означений комплекс факторів об'єктивно зумовлює гостроту проблеми концептуального осмислення реформування прокуратури і в такий спосіб підтверджує безумовну актуальність теми рецензованого дисертаційного

дослідження, його непересічну значущість для розбудови демократичної, правової державності в Україні.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація Скибенка О.І. виконана відповідно до Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2016–2020 рр., затверджених Постановою загальних зборів НАПрН України від 03 березня 2016 р.; Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», схваленої Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015; Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки, схваленої Указом Президента України від 20 травня 2015 р. № 276/2015.

Поставлена автором **мета** відповідає темі дисертаційної роботи, а задачі корелюють з метою. **Об'єкт і предмет** дослідження відповідають анонсованій темі й укладаються у межі наукової спеціальності 12.00.02.

Обрана автором методологічна основа дослідження є сучасною й адекватною його цілям і задачам. Особливо слід відзначити вдале використання системного та формально-логічних методів. Специфіка предмету дослідження змусила дисертанта активно використовувати і інші методи дослідження (аналізу і синтезу, індукції та дедукції й ін.), завдяки яким здобувач сформулював цілісну концепцію реформування системи органів прокуратури України, змодельовав її подальший шлях.

Дисертація спирається на міцну науковознавчу та нормативну базу (всього 330 найменування). З огляду на комплексний характер багатьох проблем дослідження, дисертантом використано широкий спектр першоджерел.

Достовірність результатів дослідження знаходить підтвердження їхньою науковою апробацією на науково-практичних конференціях. Окремі результати дослідження було подано у вигляді обґрунтованих пропозицій, зокрема для вдосконалення підзаконних нормативно-правових актів з питань реалізації конституційного права громадян України щодо служби в органах

прокуратури України (акт Спеціалізованої антикорупційної прокуратури від 05.09.2019 р.)

Наукова новизна основних положень та висновків дисертації полягає насамперед у тому, що вона є першою в Україні самостійною комплексною науково-дослідною працею, в якій розроблено цілісну концепцію конституційно-правового статусу прокуратури в умовах її реформування з урахуванням світового досвіду та особливостей вітчизняного державного будівництва.

Наукове і практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що сформульовані в роботі положення, висновки і рекомендації можуть бути використані у сфері правотворчості, у науково-дослідній роботі, а також у освітньому процесі.

Загальна структура роботи в цілому є логічною, послідовною, раціональною, обґрунтованою предметом, метою та завданнями дослідження. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, що охоплюють дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел. У вступі обґрунтовується актуальність теми дослідження, ступінь її наукової розробленості, визначаються об'єкт, предмет, мета і задачі роботи, її методологічна основа та науковознавча база, а також основні положення, що виносяться на захист, підкреслюється наукова новизна та практичне значення отриманих результатів дослідження.

Розділ 1 дисертації розпочинається з висвітлення генези наукової думки про конституційно-правовий статус прокуратури в умовах її реформування. При цьому автором обґрунтовано поділ наукових праць на два періоди: 1) роботи, що були підготовлені та опубліковані до набуття чинності Закону України від 14.10.2014 р. «Про прокуратуру»; 2) ті, що були опубліковані після його прийняття і вступу в дію; проаналізовано нормативно-правову основу, що торкається предмету дослідження, а також висвітлено методологічну основу дослідження.

У Розділі 2 здобувачем сформульовано дефініцію поняття «конституційно-правовий статус прокуратури в Україні»; виокремлено етапи його еволюції; охарактеризовано систему прокуратури України в процесі

реформування та ін..

Розділ 3 висвітлює напрями реформування конституційно-правового статусу прокуратури України, а також у ньому викладено пропонувані зміни до Закону України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 р.

Загальна характеристика змісту дисертаційного дослідження. Загалом, дисертація, яка виконана у формі спеціально підготовленого рукопису, і автореферат, що відображає найбільш суттєві й принципові положення дисертації, становлять цілісне і професійно оформлене дослідження широкого кола взаємопов'язаних наукових проблем щодо концептуалізації конституційно-правового статусу прокуратури в умовах її реформування.

Дисертант виходить із цілком виваженої й обґрунтованої гуманістичної позиції, що конституціоналізм неодмінно вимагає від органів прокуратури захисту прав і свобод людини саме через запровадження ефективних юридичних механізмів такого захисту, що можливо саме за умови реформування системи цих державних органів.

Положення, що виносяться здобувачем на захист, є цілком обґрунтованими, виваженими та такими, що заслуговують на увагу і підтримку.

До найбільш значимих здобутків дисертанта передусім можна віднести такі:

- дисертантом успішно здійснено ґрунтовний аналіз стану наукової розробки теми, що дозволило дійти висновку про те, що незважаючи на наявні наукові праці й обґрунтовані правниками теоретичні положення, проблема конституційно-правового статусу прокуратури в умовах її реформування залишається не висвітленою та потребує свого вирішення (п.1.1 дисертації);

- висвітлено нормативно-правові акти, що закріплюють правовий статус прокуратури (п.1.2.)

- значну увагу приділено методологічним основам наукових досліджень конституційно-правового статусу прокуратури в умовах її реформування та здійснена спроба обрання найбільш відповідного

інструментарію для розкриття обраної теми (п.1.3. дисертації);

- обґрунтовано періодизацію етапів еволюції конституційно-правового статусу прокуратури України (Розділ 2 дисертації);
- запропоновано ряд сформульованих дефініцій, що є істотним внеском у розвиток науки конституційного права, зокрема, це обґрунтування дисертантом таких визначень терміно-понять: «конституційно-правовий статус прокуратури України», «конституційно-правові функції прокуратури», «система прокуратури України в процесі реформування», «реформування конституційно-правового статусу Офісу Генерального прокурора» та ін.. Не перебільшуючи ролі дефініцій у правовій матерії, є всі підстави стверджувати, що визначення, запропоновані дисертантом, можуть слугувати підґрунтям для концептуального осмислення й законодавчого закріплення відповідних соціальних феноменів;
- аргументовано віднесення прокуратури до конституційної системи правосуддя (Розділ 2 дисертації);
- визначено напрями реформування конституційно-правового статусу прокуратури України (Розділ 3) та ін.

Висновки дисертанта носять узагальнений характер та слугують базисом формулювання практичних рекомендацій щодо визначення напрямку реалізації державної політики у напрямку дотримання державними органами принципу верховенства права.

Слід відзначити і залучену здобувачем емпіричну базу дослідження, яку становлять як статистичні показники роботи прокуратури України за 2015 – 2019 роки, так і судова практика за 2008 – 2019 роки (15 справ Верховного суду, Конституційного Суду України та Європейського суду з прав людини, що носять прецедентний характер та мають суттєвий вплив на статус органів прокуратури).

Крім вищезазначеного, істотної уваги і підтримки заслуговують й інші положення дисертації.

Викладене свідчить про такі позитивні риси дисертації Скибенка О.І.,

як актуальність, наукова новизна, практична значущість та доступність для сприйняття.

Недоліки та ступінь їх впливу на дисертацію в цілому. Наукові положення, висновки і рекомендації, що сформульовані дисертантом, є переконливими та достатньою мірою обґрунтованими. Водночас, поряд із загальною позитивною оцінкою, слід висловити деякі зауваження щодо окремих положень дослідження, котрі вимагають уточнення, додаткової теоретичної аргументації або ж можуть складати предмет дискусії.

1. Автором не зовсім точно визначено об'єкт дослідження (с. 16 дисертації). Зважаючи на те, що конституційно-правовий статус прокуратури є різновидом правового статусу, на нашу думку, більш коректним буде судження про об'єкт цього дослідження як правовий статус прокуратури в умовах реформування.

2. Вважаємо невдалими, з погляду лексичної побудови, назви підрозділів 1.1. «Наукові джерела конституційно-правового статусу прокуратури України в умовах її реформування» та 1.2 «Нормативно-правові джерела конституційно-правового статусу прокуратури України в умовах її реформування» дисертації. Аналіз смислових значень використаних у них словосполучень «наукові джерела» та «нормативно-правові джерела» у взаємозв'язку з терміном «конституційно-правовий статус прокуратури» свідчить про те, що саме наукові праці та нормативно-правові акти є першоосною, першопричиною для виникнення конституційно-правового статусу прокуратури України. Як першоджерело по відношенню до конституційно-правового статусу необхідно розуміти цілі, завдання та функції прокуратури, для досягнення, вирішення та здійснення яких відповідно прокуратура наділяється спеціальними правами, а також на неї покладаються відповідні обов'язки.

3. Певною суперечністю характеризується погляд здобувача на коло джерел права, які визначають конституційно-правовий статус прокуратури України. З одного боку, єдиним джерелом такого статусу автор визнає закони

України, а з іншого – некоректно вважає такими підзаконні нормативно-правові акти: укази Президента України; постанови Кабінету Міністрів України, без урахування того, що ці акти не мають відношення до правового статусу, зміст якого складають права, обов'язки та гарантії працівників прокуратури.

4. Першочергового значення в умовах сучасного реформування конституційно-правового статусу прокуратури України набувають засади (принципи, основи) організації та функціонування цієї державної владної інституції, яким здобувач приділяє увагу у пп.2.1, 2.3, 3.2. Зважаючи на обраний законодавцем підхід до визначення засад діяльності прокуратури, що зводиться лише до їх переліку, авторові необхідно було б розкрити зміст цих принципів, від чого робота здобувача набула б більшої ваги.

5. Хоча автором і задекларована теза про методологічну основу дослідження як поєднання філософського, загальнонаукових і спеціально-правових методів пізнання, однак у тому підрозділі дисертації, що його безпосередньо присвячено характеристиці теоретичного інструментарію дослідження, спеціально-юридичні методи пізнання не згадуються.

Водночас, висловлені зауваження є певною мірою спірними і не впливають на загальну позитивну оцінку наукової праці Скибенка О.І., мають на меті акцентувати увагу автора на окремих дискусійних моментах та можуть слугувати напрямами подальшої наукової розробки даної проблеми.

Положення та висновки дисертаційного дослідження нові та науково обґрунтовані, у сукупності вони є вагомим внеском у вітчизняну науку конституційного права, про що свідчить і новаторський, творчий характер роботи.

Повнота викладу положень дисертації в роботах, опублікованих автором.

Основні положення та висновки дослідження викладені у семи наукових статтях, шість із яких опубліковані у фахових виданнях, зокрема, одна із них у зарубіжному виданні.

Загальний висновок. За змістом, внутрішньою будовою, логікою викладу, новизною і науковим доробком дисертація відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, а її автор – Скибенко Олексій Ігорович – за умови належного публічного захисту, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.02 – конституційне право; муніципальне право.

Офіційний опонент:

завідувач кафедри теорії та історії держави і права
Дніпропетровського університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор
«14» лютого 2021 р.

В.О. Боняк

Підпис Боняк В.О. засвідчую.

Проректор

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор,
Заслужений юрист України

Л.Р. Наливайко